

Jezuïeten

nr. 64 | winter 2020

Afgiftekantoor 3000 Leuven | *Erkenningnummer P004583

Colofon

Jezuiteten is een uitgave van de regio *European Low Countries* van de Sociëteit van Jezus.

Het versijnt viermaal per jaar en is bedoeld voor familieleden, vrienden, weldoeners en geïnteresseerden.

Giften:

Het blad is in principe gratis. Giften zijn altijd welkom. Vermeldt a.u.b. uw postadres.

Voor Nederland:
Stichting St. Claverbond,
Heyendaalseweg 290
6525 SM Nijmegen
IBAN: NL85INGB 0000 828 228
BIC: INGBNL2A

Voor Vlaanderen
vzw Sint-Jan Berchmansseminarie
Koninginnelaan 141
1030 BRUSSEL
IBAN: BE02 4352 0547 1140
BIC: KREDBEBB
Mededeling: tijdschrift *Jezuiteten*

Redactie:

Karin Benoist, Guido Dierickx SJ,
Walter Fabri SJ, Eduard Kimman SJ,
en Jan Stuyt SJ.

Adres voor Nederland:
Karin Benoist
Beulingstraat 11
1017 BA Amsterdam
platform.ignatianspiritualiteit@jesuits.
net
tel. 020-679 82 07

Adres voor Vlaanderen:
Walter Fabri SJ
Koninginnelaan 141
1030 BRUSSEL
walter.fabri@jesuits.net
tel: 02.20 50 158

Abonnementenadministratie:

Voor Nederland:
platform.ignatianspiritualiteit@jesuits.
net

Voor Vlaanderen:
marc.vannieuwenhove@jesuits.net

ISSN 0167-2967

Verantwoordelijk uitgever:

Bart van Emmerik SJ
Prinsstraat 17
2000 Antwerpen
België

Op de voorpagina:

Beeldengroep van drie
wandelende jezu  ten van
MarF ter herinnering aan
'De Campagne' in Luchteren
bij Gent.

VOORWOORD

Marc Desmet, onze regionale overste, vraagt zich af in zijn kerstgedachte 'Is er plaats voor het lichaam in de katholieke herberg?'

We 'kijken achter de schermen' en maken kennis met Guido Attema de digitaal producer van o.a. Bidden Onderweg en met Rick Timmermans, journalist medewerker aan Ignis Webmagazine.

Kardinaal Michael Czerny SJ is binnen het Vaticaan verantwoordelijk voor het beleid rond vluchtelingen en migranten. Indringend vraagt hij onze aandacht voor hun kwetsbare situatie.

Ja, de Egied Van Broeckhovenschol komt er, in Sint-Jans-Molenbeek (Brussel).

Weet dat we in '21-'22 Petrus Canisius speciaal gaan gedenken, de hartelijk warme man die, je weet wel, de catechismus schreef. Maar hij deed zoveel meer! Eduard Kimman vertelt over deze Nijmegenaar en de aanstaande feestelijkheden.

Jan Stuyt schrijft over de Campagne in Luchteren bij Gent, het vroegere buitenhuis van de Oude Abdij.

Twee boeken in de kijker dit keer: 'Ontmoeting - Religie als relatie' van Rob Faesen SJ. 'Mystici begri  pen is niet zo eenvoudig' schrijft Ben Frie. Een boek met een achtergrond van mystiek. Verder schreef Henk Hillenaar zijn memoires - 'Herinneringen aan de pré-conciliaire opleiding'.

We horen de jeugd in Mark Logtenberg, blijven op de hoogte van allerhande nieuws uit de huizen, gedenken de overledenen, en pikken, waar mogelijk een activiteit in Drongen of elders mee.

Hou het gezond. Het worden uitzonderlijke Kerst- en Nieuwjaarsdagen. De warme komt van Onze Heer Jezus, Hij is niet te vervangen.

INHOUDSOPGAVE

KERSTGEDACHTE - Marc Desmet SJ	3
MENSEN ACHTER DE SCHERMEN - Guido Attema en Rick Timmermans - Karin Benoist	4
WERELDWIJD - De kardinaal van de migranten - Jan Stuyt SJ	8
IN DE KIJKER - De Egied Van Broeckhovenschol - Johan Verschueren SJ en Paul Yperman ..	10
KORTE BERICHTEN	12
ACTUALITEITEN - Peter Canisiusjaar 2021-2022 - Eduard Kimman SJ	17
IN DE VERREKIJKER - De Campagne in Luchteren bij Gent - Jan Stuyt SJ	18
BOEKEN - Herinneringen aan de pré-conciliaire opleiding - Eduard Kimman SJ	20
IN MEMORIAM - pater Toon Bleker, pater Maurice Delbaere, pater Erik Breye, pater Louis Francken en broeder Johan Flapper	22
BOEKEN - Ontmoeting - Religie als relatie in christelijk perspectief - Ben Frie SJ	25
JEZU��T IN OPLEIDING - Mark Logtenberg SJ	26
ACTIVITEITEN	27

KERSTGEDACHTE VAN MARC DESMET SJ

Is er plaats voor het lichaam in de katholieke herberg?

Kerstmis betekent: God is mens geworden, vlees geworden, lichaam geworden. Het Woord is vlees geworden. Niet bepaald een originele gedachte, maar ik ben niet zeker dat we daarvan alle consequenties hebben getrokken.

God groeide in een baarmoeder, werd baby, gewikeld in doeken en een bepaalde cultuur, is besneden, werd een twaalfjarige die zijn ouders choqueeerde. God is een man geworden die kinderen tot zich liet komen, omarmde en zegende, die at en dronk en feestte en meeleefde, die zich vrijmoedig verhiel tot vrouwen en tot de wet. De mensgeworden God had vrienden en vriendinnen, maakte daarin onderscheid: Hij kende een leerling die hij liefhad en die tegen zijn borst aanleunde, de mensgeworden God liet zich zalven met nardusbalsem, vond dat de aan zijn lippen hangende Maria het beste deel koos, zei 'Houd mij niet vast' aan haar die Hem blijkbaar vasthield. God zal bovendien lijden in zijn lichaam. Christenen kijken sinds twintig eeuwen op naar een man enkel gehuld in een schamel lendendoek. Zie de naakte mens. God is lichaam geworden. Maar de Kerk heeft het moeilijk met het lichaam, zeker het affectieve en seksuele lichaam. De coronacrisis doet ons even vergeten dat de Kerk wereldwijd een van haar grootste crises ooit doormaakt: die

van het seksueel misbruik, van ontmenselijkende lichamelijkheid. Het virus herinnert ons immers op pijnlijke wijze aan het levensbelang van onze 'gewone' lichamelijkheid, van gezond aaien en knuffelen, zoals je dat met pasgeborenen doet. De mens is ook een knuffeldier. De afwezigheid in coronatijden van die gewone, niet medische, niet seksueel geladen lichamelijkheid herinnert ons eraan dat we niet alleen een lichaam hebben maar vooral een lichaam zijn. Wij zijn geen engelen.

Wat ik ontvangen heb uit onze lange traditie geeft me de indruk dat theologie noch spiritualiteit echt plaats geven aan dat lichaam, aan lichamelijkheid, aan intimiteits- en affectiviteitsbeleving. Er is geen plaats voor het lichaam in de katholieke herberg. Zou dat tekort niet een historische oorzaak zijn van seksueel misbruik? En is er dan niet veel meer nodig dan een defensief 'bewakingsbeleid'? Als er één godsdienst een positieve plaats moet geven aan het lichaam in haar spiritualiteit en theologie, is het wel de religie waarin God lichaam wordt. Kerstmis 2020 betekent dan ook voor mij: midden in het gebrek aan lichamelijkheid door het coronavirus wordt God lichaam.

Moge het lichaam in onze kerk geboren worden, zijn positieve plaats innemen, en ons zo van misbruik verlossen.

december 2020

Marc Desmet SJ is sinds augustus 2020 regionaal overste van de jezu  ten in de Lage Landen

Ignatius was ook een podcast begonnen

Het Platform voor ignatiaanse spiritualiteit in Amsterdam richt zich op twee aandachtsgebieden: het Internet Pastoraat en de Geestelijke Oefeningen. Het Internet Pastoraat produceert onder andere Bidden Onderweg, de dagelijkse gebedspodcast voor 15.000 luisteraars, podcasts, digitale retraites en de verschillende websites. Eén van die websites is Ignis webmagazine dat tien jaar bestaat.

Wie zijn de mensen *achter de schermen* van deze producties en sociale media?

Een dubbelportret van Guido Attema, (digitaal producer) en Rick Timmermans (journalist).

4 Rick, hoe ben je in contact gekomen met de jezuïeten?

"Ik ben journalist van opleiding en werkte een jaar of zes als freelance journalist toen ik in aanraking kwam met de jezuïeten. Een dominee, een andere journalist en ik wilden het Engelse Pray As You Go overzetten naar Nederland en daaraan een oecumenisch project van maken. De manier van bidden sprak ons aan: een bijbeltekst en daar een reflectie op – geen studie, maar een gebed. We hebben toen contact opgenomen met de jezuïeten, omdat zij Pray As You Go produceerden. Zodoende maakten we kennis met Bart van Emmerik SJ en Nikolaas Sintobin SJ. Uiteindelijk is daar het project Bidden Onderweg (BO) uit voortgekomen. Toen dat goed liep, ben ik als freelancer de sociale media gaan verzorgen voor BO. Al vrij snel maakte ik ook portretten van de paters jezuïeten voor de jezuïetenwebsite en toen Anton de Wit stopte als eindredacteur van www.igniswebmagazine.nl, ben ik daarvoor gevraagd. Ik werd eerst eind- en later hoofdredacteur en ging ook andere online projecten voor de jezuïeten doen. Een vaste aanstelling was het resultaat. Dat is nu drie jaar geleden. Ik heb niet op een vacature gesolliciteerd, maar heb wel bewust de keuze gemaakt

toen mij een baan werd aangeboden."

Wat is jouw specifieke taak bij het Platform?

"Ik werk vier dagen maar eigenlijk lopen al mijn werkzaamheden een beetje door elkaar. Twee dagen werk ik voor Ignis webmagazine. Met de redactie denken we na wat er de komende maanden op Ignis komt, en ik zorg dat alle artikelen gepubliceerd worden. Zelf maak ik nog een podcast voor Ignis met interviews. Ignis is zelfstandig, maar valt nu sinds een jaar onder de verantwoordelijkheid van het Platform waar een jezuïet directeur is.

De andere twee dagen werk ik aan een groot marketing project en aan de productie van een korte animatiefilm over Ignatius. Daarnaast onderhoud ik de website www.jezuïeten.org. Daarop verschijnt 1 à 2x per week een nieuwe bijdrage. Die gaan over nieuws over de wereldwijde Sociëteit van Jezus, interviews die we zelf afnemen, bijvoorbeeld met deelnemers van een retraite, ook maken we video's over ignatiaanse spiritualiteit. Het is een breed aanbod met oog voor de vier speerpunten van de jezuïeten."

Hoe verliep jouw kennismaking met de jezuïeten, Guido?

"Ik ben bij het Platform terechtgekomen omdat de IKON (Interkerkelijke Omroep Nederland) ophield te bestaan. Voordat ik bij de IKON kwam, wist ik eigenlijk helemaal niets van religie, noch protestants, noch katholiek. Na mijn afstuderen als elek-

trotechnicus wist ik al dat ik niet in die branche wilde werken. Met een paar vrienden heb ik toen jarenlang radio gemaakt, onder andere bij een lokale radio omroep, en een jaar televisie. Daarna ben ik voor de IKON vrijwilligerswerk gaan doen omdat ik altijd al op zoek was naar zingeving. Ik had dat nooit vanuit huis meegekregen. De IKON trok mij omdat zij de doelgroep probeerde te bereiken waaronder ik mij schaarde. Namelijk jongeren die waren opgegroeid zonder besef van religie of daar afstand van hadden gedaan. Toen er een vacature voor een half jaar vrijkwam, heb ik die kans direct aangegrepen. Op die manier kon ik de gewenste 'echte ervaring' opdoen. Bij de IKON is dat half jaar uiteindelijk acht jaar geworden. Ik heb daar ook journalistiek werk verricht bij kerknieuws.nl en onder meer een blog opgericht met de titel 'Komt een leek in de kerk'. Daarvoor heb ik toen een jaar lang iedere week een andere kerkgenootschap bezocht met als doel te onderzoeken: Wat heeft deze kerk mijn doelgroep en mij nog te bieden?"

Bidden Onderweg

"In de periode dat bekend werd dat de IKON zou worden opgeheven zag ik een vacature bij de jezuïeten, waarvan ik nog nooit had gehoord. De Krijtberg kerk had ik wel bezocht maar wist niet dat het een werk was van de jezuïeten. En zo is het ontstaan. De vraag was: kun je hier een Nederlandse variant maken van Pray As You Go? Dat vond ik buitengewoon interessant, ook omdat ik nagenoeg geen kennis had van katholieke gezangen en alles wat op dat vlak aan muziek is gecomponeerd. Om dat te gaan ontdekken en te onderzoeken, en uiteindelijk ook veel opnames van concerten te maken, leek mij wel wat. En nou zijn wel al weer bijna zes jaar verder."

Wat willen jullie uitdragen met de producties?

Guido: "Mijn eerste motivatie was om generatiegenoten weer (proberen) te bereiken. Door mijn werk probeer ik anderen een moment aan te reiken waardoor ze geprikkeld worden of gemotiveerd raken om na te denken. Om spiritueel bezig te zijn. De mogelijkheid om Bidden Onderweg te gaan produceren was een uitdaging, ondanks het strakke format waarbinnen ik bezig ben. Om mensen te enthousiasmeren met muziek om die hobbel over te gaan. Hen uit te nodigen toch met hun geloof bezig te zijn."

Rick: "Voor mij heeft dat twee kanten. Ten eerste richten we ons op een christelijk publiek met producten die sterk naar de binnenkant gaan. Geloof is toch iets dat heel veel verschillende lagen heeft. De buitenkant is er zeker een van, je identiteit dat je christen bent, jij gaat naar de kerk en je geloof kan dan zo makkelijk wat voortkabbelen. Maar het heeft ook iets heel dieps verbondens, heel diep van binnen. Ik vind het een mooie uitdaging mensen online mee te nemen naar dat niveau, en ze daar iets laten ervaren. Dat kan met BO heel goed en met de digitale retraites. Daar neem je mensen echt mee in een traject. Ik denk dat Ignatius, vanuit zijn wijsheid, heel goed heeft bedacht hoe je mensen meeneemt op zo'n reis. En dat proberen door te geven op verschillende manieren, en op verschillende intensiteiten. Zeker ook online. Mocht Ignatius nu hebben geleefd, dan zou hij zonder meer communiceren via podcasts en video's. Als je gelovig bent en je bent op zoek naar wat het voor je leven kan betekenen dan bieden wij iets aan waar je werkelijk mee verder kunt.

Aan de andere kant gaat het niet alleen maar over spiritualiteit, vroom bidden en gelovig zijn. Het is ook heel duidelijk de maatschappelijke betrokkenheid. Als christen sta je in eerste instantie in de wereld; je werk, je gezin en de bredere samenleving. Hoe laat je daar op een zinnige manier je stem als christen horen? Daar is wederom die wijsheid van Ignatius helpend. Hoe onderscheid je in wat je wel of niet gaat doen, je kunt niet alles. Het zou mooi zijn om meer de randen op te zoeken, dat we ook echt dingen aanbieden voor die mensen die in veel bredere zin op zoek zijn naar spiritualiteit of naar zingeving. Wellicht een volgende stap." →

Waardoor word je geïnspireerd?

Rick: "Zes jaar geleden heb ik de negen maanden retraite gedaan, en die manier van bidden helpt mij nog steeds. Het is interessant om te ervaren waar je tegenaan loopt. Dat het de ene keer veel gemakkelijker gaat, dan een andere keer. Hoe het gebed blijft trekken. Tegelijkertijd is ook alles wat ik lees en voorbereid aan artikelen, een manier waarop ik gevoed word. Ik word bijvoorbeeld getriggerd om die drempel over te gaan, als het in een artikel of interview over gebed gaat, om daar ook zelf weer meer tijd en aandacht aan te besteden.

De podcast BO gebruik ik niet vaak. Vooral vanwege de muziek. Ik kan niet goed bidden als ik iets hoor. Maar de digitale retraite vind ik wel heel fijn en de website www.gewijderuimte.org. Door de stilte, en dan een vraag of een woord, zonder afleiding. BO vind ik wel fijn in de trein, want dan heb je minder aan echte stilte, omdat er veel afleiding is in een treincoupé."

Guido: "Als beginnende katholiek ontdek ik nog steeds nieuwe dingen. Allerlei aspecten van de mis ben ik nu aan het bestuderen. Het *credo* werd bij protestanten eigenlijk nagenoeg nooit uitgesproken. Waar het *credo* over gaat heb ik een paar jaar geleden pas ontdekt en heb daar toen een serie over gemaakt. Nu ben ik aan het uitzoeken hoe dat nou zit qua muziek en welke varianten er allemaal zijn van het *requiem* en het *oratorium*. En hoewel ik al driemaal naar BO heb geluisterd alvorens het online staat, luister ik op de dag zelf er ook nog naar. Voor mij is het makkelijker om met muziek te bidden. Momenteel lees ik het dagboek van Goncalves da Camara, die niet alleen het Verhaal van de Pelgrim heeft opgetekend (de autobiografie van Sint Ignatius), maar ook heeft geschreven over het ontstaan van de Orde van de jezuïeten. Hoe onder de indruk de eerste paters waren van de persoon van Ignatius."

Muziek als inspiratiebron?

Guido: "Van al de muziek die ik heb opgenomen en heb beluisterd voor BO word ik heel gelukkig. Ik heb het gevoel dat ik het topje van de ijsberg heb ontdekt, dat het een fractie is van wat ik nu in mijn databank heb staan. De composities zijn zo divers wat betreft idioom, en dat is een ongelooflijke

drijfveer om verder te gaan. Hoe componisten of schrijvers hiermee bezig zijn geweest. Een werk van Bach bijvoorbeeld dat dan gebaseerd blijkt te zijn op een heel oud gedicht van iemand anders. De tekst achter een muziekstuk is voor mij heel belangrijk. Ook spiritueel."

Jullie zijn bezig met een groot project voor het jubileumjaar in 2021, de viering van de vijfhonderdste verjaardag van de bekering van Ignatius.

Rick: "Met een team, bestaande uit een illustrator, een animator en Nikolaas Sintobin SJ, wordt een animatiefilm gemaakt over de bekering van Ignatius. De tekst voor de film is geschreven en de eerste schetsen van alle tekeningen zijn klaar. De tekst is nu vertaald naar het Engels, zodat die ook kan worden vertaald in andere talen. Over de hele wereld is interesse in de film, we kregen al berichten uit Litouwen en de Filipijnen, om maar twee landen te noemen. Daarnaast verzorgt Guido de muziek bij de film, die in mei 2021 klaar zal zijn.

Centraal in de film staat een uitspraak van Ignatius, die hij aan het einde van zijn pelgrimsverhaal doet: *'dat hij God kan vinden wanneer hij wil'*. Hoe is het zo gekomen dat Ignatius dat zegt? Dat is eigenlijk de centrale vraag, en met een zes à zeven scènes uit het verhaal van de pelgrim proberen we te laten zien hoe die Godsverbondenheid gegroeid is bij Ignatius. Dat is een van de mooie dingen aan de ignatiaanse spiritualiteit, dat je telkens meer ontdekt. Voor Ignatius zelf gold dat ook. Hij kreeg steeds meer in zijn vingers hoe God op het spoor te komen in dit leven."

Guido: "De animatie wordt een filmpje van zo'n acht minuten vergelijkbaar met de animatiefilm die we maakten over Frans van der Lugt SJ. Ik ben bezig met een hoorspel dat hopelijk een radio uur gaat duren. Dat gaat iets meer de diepte in. Hoe is Ignatius nou tot zijn bekering gekomen? De Geestelijke Oefeningen zijn niet in een keer ontstaan maar beetje bij beetje, steeds meer verfijnd. Daar zal het in het hoorspel over gaan. Het schrijven doe ik alleen en ik heb een componist/ muzikant gevonden die er een soundtrack van maakt. Sommige dingen die je niet in woorden kunt vatten, zoals de godservaringen die Ignatius heeft gehad, probeer ik in muziek vorm te geven."

Guido Attema (links) en Rick Timmermans interviewen Ignatius

Wat is jullie droom voor de toekomst?

Guido: "Ik denk dat we heel veel mooie dingen doen online maar ondanks dat wij leven in een digitale wereld, werkt er niets zo goed als mond op mond reclame en gewoon fysieke aanwezigheid. Je kunt de mensen tien keer zo snel en makkelijk in de kern raken als je ze daadwerkelijk ontmoet. Dus ja, toch ook meer de fysieke wereld intrekken. Mijn droom is dat jonge jezuïeten op festivals een lezing geven over 'het leven in Gods wijngaard' en wat het nou betekent om *water in wijn* te veranderen. Ik denk dan aan Lowlands, want je moet het groot aanpakken, niet klein denken. Helaas zijn de paters nog niet enthousiast."

Rick: "Ja, dat lijkt mij wel te gek hoor zo'n festival. Ik hoop dat we de wat jongere jezuïeten kunnen enthousiasmeren om vaker artikelen voor ons te schrijven en om mee te doen aan onze activiteiten. Ondanks hun vaak drukke agenda. Dat zou ik wel heel mooi vinden. Want er gebeurt heel veel bij het Platform, dus ik denk dat het voor hen leuk is om meer bij onze producties betrokken te zijn."

Guido: "Ik denk ook aan het televisieprogramma

van de EO 'Op zoek naar God', dat zo aansloeg. Retraites zijn erg in trek, of in ieder geval je voor een aantal dagen terugtrekken in een klooster. Ik merk vanuit de protestantse wereld dat dat enorm trekt en dat ze op die manier jongeren kunnen bereiken." **Rick:** "Dat proeven we ook wel, dat het van belang is om meer de jongere mensen aan te spreken. Op zich doen we dat met BO al. De doelgroep die we daar bereiken zijn jongeren vanaf 25 jaar. Het concept van de podcasts is ook gericht op de jongere generaties. Maar we kunnen niet alles zelf, dus is het van belang meer samenwerking te zoeken. Dat we als Platform ons aansluiten bij projecten die andere partners organiseren, en waar wij dan iets moois kunnen inbrengen. We kunnen wel grootse plannen bedenken maar we zijn maar met weinig mensen. Als je een deel voor je rekening kunt nemen is dat al mooi en dan zie je die mensen vanzelf ook wel weer terugkomen."

Karin Benoist

<https://igniswebmagazine.nl>

<https://biddenonderweg.org>

<https://www.jezuïeten.org>

<https://www.ignatiaansbidden.org>

De kardinaal van de migranten

De Canadese jezuïet pater Michael Czerny is binnen het Vaticaan sinds drie jaar verantwoordelijk voor het beleid rond vluchtelingen en migranten. In die functie is hij in korte tijd een vertrouweling geworden van paus Franciscus. In 2019 werd pater Czerny onverwacht kardinaal gemaakt.

In publieke verklaringen nam kardinaal Czerny het de afgelopen maanden bij herhaling op voor vluchtelingen en migranten. Zo zei hij in mei van dit jaar: "Wie zijn de ziekenverzorgers en de schoonmakers in de ziekenhuizen? Wie vormen het ondersteunende personeel? Wie werken er bij de vuilnisophaaldiensten, wie besturen al die vrachtwagens op onze snelwegen? Wie zijn de mensen, die in de Verenigde Staten, in Australië en in Italië die de groenten plukken en het fruit, zaken die we allemaal nodig hebben?" Toen regeringen de grenzen dichtgooiden vanwege het coronavirus, kwamen er plotseling ook geen arbeidsmigranten meer de grens over, en moesten er snel allerlei maatregelen getroffen worden om de hoogst noodzakelijke arbeiders door te laten, minstens voor het oogstseizoen. De kardinaal vergeleek de situatie van de arbeidsmigranten met de benen van een tafel: het is de verwaarloosde, onzichtbare onderbouw – pas als men die weghaalt realiseert men zich hoe essentieel hun aanwezigheid is.

Deze toch al uiterst kwetsbare groep mensen werd tijdens de pandemie nog meer afhankelijk van hulp

van anderen: zij wonen vaak klein behuist boven op elkaar, ze krijgen geen uitkering als ze ziek zijn en ze doen gevaarlijk werk zonder de gepaste bescherming. Dat geldt voor migranten, asielzoekers, slachtoffers van mensenhandel, internationale vluchtelingen en ontheemden in eigen land. Mensen die kwetsbaar en wanhopig zijn worden nog steeds uitgebuit. Dat gaat gewoon door ondanks, of misschien wel juist tijdens de pandemie.

Oproep aan lokale autoriteiten

Czerny hoopt dat de crisis van het coronavirus autoriteiten zal aanmoedigen om de doorgang van mensen die moeten verhuizen te regulariseren, al was het alleen maar omdat ze nodig zijn voor vitale diensten. Iedereen praat wel over een wereldwijde migratiecrisis, maar oplossingen zullen altijd lokaal zijn. Daarom is zijn afdeling in het Vaticaan die zich met migranten bezig houdt, zo geïnteresseerd in wat er op verschillende plaatsen gebeurt: bijvoorbeeld rond Middellandse Zee en aan de grenzen van Mexico. Waar de nood het grootst is komen lokale initiatieven met oplossingen.

Michael Czerny is geboren in Brno (Tsjecho-Slovakije) in 1946. In 1948 vluchtte hij met zijn ouders uit zijn geboorteland en emigreerde naar Canada. Daar werd hij jezuïet in 1964. Hij was medestichter van een centrum voor Geloof en Gerech-

tigheid in Canada. Na de moord op de jezuïeten van de Universiteit van Centraal Amerika in 1990 ging hij vrijwillig naar El Salvador om aan de UCA hun plaats in te nemen. Midden jaren negentig maakte hij deel uit van een missie van de Verenigde

Naties naar Haïti. In 2002 was hij oprichter van het African Jesuits Aids Network in Nairobi, Kenia. Van 2010 tot 2016 werkte pater Czerny voor de Pauselijke Commissie Justitia et Pax.

In 2016 gaf pater Czerny de beeldhouwer Timothy Schmalz de opdracht voor het grote beeld dat sinds 2019 op het Sint Pietersplein in Rome staat. Het heet: 'Angels Unawares', ('Engelen onbewust'). Dat is een verwijzing naar een bijbeltekst uit de brief aan de Hebreeënen: "Houd de gastvrijheid in ere, want zo hebben sommigen zonder het te weten engelen ontvangen." (Heb. 13:2). Op het zes meter lange schip staan vluchtelingen uit allerlei delen van de wereld: een Joodse familie die ontsnapt aan de nazi's, een Syriër, een Pool op de loop voor de communisten. Ook de ouders van Michael Czerny staan er tussen. Tussen die vluchtelingen steekt een paar engelenvleugels hoog de lucht in. Je kunt niet zien bij wie de vleugels horen.

Czerny vindt het vreemd dat de pers de meeste aandacht blijft geven aan het onderwerp vluchtelingen, terwijl die maar een fractie uitmaken van de miljoenen migranten die jaarlijks grenzen overschrijden. Misschien heeft dat te maken met het feit dat we zoveel nieuws onder handbereik hebben dat een verhaal al een beetje sensationeel of extreem moet zijn, willen we er nog naar luisteren. Dus lees je vooral over de excessen en nooit over de bijdrage die constructieve, hardwerkende migranten dagelijks leveren. Het is maar een kleine groep van politieke vluchtelingen die asiel vraagt en dat niet kan krijgen. Er zijn problemen die veel groter zijn – de politici zouden daar beter hun pijlen op moeten richten, aldus Czerny.

Onlangs werd hem gevraagd wat gewone gelovigen kunnen doen aan de onverschilligheid tegenover migranten en vluchtelingen. Kardinaal Czerny wees in zijn antwoord op de oproep van paus Franciscus

uit 2015 aan parochies en religieuze gemeenschappen, om elk een gezin onder hun hoede te nemen. In Canada is het mogelijk dat een parochie of een ander groep van mensen tezamen een familie van immigranten sponsort, zich daarmee engageert en op eigen benen zet. Zijn eigen familie heeft daarvan mogen profiteren in 1948.

Een ander onderwerp is de invloed van de pandemie op het parochieleven. De beperkingen die overal werden opgelegd aan de erediensten hebben een aantal vanzelfsprekendheden in de kerk – zoals het parochieleven – behoorlijk in vraag gesteld. Mensen die niet naar de kerk konden gingen meevieren met een andere groep, tien, honderd of misschien wel duizenden kilometers van huis. Het gaat onze manier van samen vieren blijvend veranderen, zegt pater Czerny.

Jan Stuyt SJ

De droom en de uitdaging van een nieuwe jezuïetenschool:

De Egied Van Broeckhovenschool in Sint-Jans-Molenbeek

De context

De jezuïeten zien het als hun taak te staan op de breuklijnen in de samenleving, om uitgerekend daar verzoening te bewerken. Een verzoening tussen mensen onderling (tegen onrecht en in conflictueuze situaties), tussen de mens en de schepping (ecologie) en tussen de mens en God (religie en zingeving). Hierbij hoort het aangaan van partnerschappen: tussen jezuïeten en leken, maar ook partnerschappen over religies heen, en het uitbouwen van netwerken. De huidige generatie overste van de jezuïeten, pater Arturo Sosa, spreekt in dit verband over *mondialisering*, dat wil zeggen creativiteit die recht doet aan culturele diversiteit, en niet over *globalisering*, omdat die poogt gedragingen en culturen uniform te maken.

In de Vlaamse onderwijscontext willen de jezuïeten onder impuls van CEBECO, de koepel voor Ignatiaans onderwijs, een antwoord geven op de onderwijsuitdagingen vanuit dat perspectief van verzoening. Dit betekent dat de jezuïetenscholen hun onderwijsaanbod verbreden en uit het cocon van het Algemeen Secundair Onderwijs (de 'humaniora') treden. De besturen van de scholen in Aalst, Antwerpen, Brussel, Gent en Turnhout zijn bezig met een schaalvergroting, door het opnemen van scholen die Technisch Secundair en Bijzonder Secundair Onderwijs aanbieden. Ook willen de jezuïetenscholen hun capaciteit uitbreiden om de capaciteitsnoden in onze centrumsteden te lenigen. Een belangrijke stap die al genomen is, is de herhaling van het opvoedingsproject in 2015 met als titel *'Ignatiaanse pedagogie in 10 bewegingen. Een hedendaags opvoedingsproject voor de Vlaamse jezuïetencolleges'*. In dat kader past ook de uitbouw van het sociaal project in het secundair onderwijs. Ook zijn onze scholen in contact met andere organisaties uit het jezuïetennetwerk, zoals de Jesuit Refugee Service (JRS) en het spiritualiteitscentrum in de Oude Abdij in Drongen.

De twee colleges in Brussel, het Sint-Jan Berchmanscollege en het Jan van Ruusbroeckcollege willen vanuit deze inspiratie in de heel diverse Brusselse context een engagement nemen. Niemand hoeft ervan overtuigd te worden dat die context aarts-moeilijk is: een smeltkroes van nationaliteiten, een Babylon van talen en een amalgaam van religies. De ongekwalificeerde uitstroom uit het Brusselse secundair onderwijs is meer dan het dubbele van die in Vlaanderen (14,8% in het Brussels gewest tegenover 6,8% in het Vlaams gewest in 2016) met een hoge jeugdwerkloosheid als gevolg (24,4 % in 2017).

Egied Van Broeckhoven

Op zoek naar een geschikte locatie werd gefocust op de arme sikkil: een gordel van wijken van de gemeenten Sint-Gillis, Anderlecht, Sint-Jans-Molen-

Egied Van Broeckhoven SJ

beek, Schaarbeek en Sint-Joost-ten-Node, die gekenmerkt wordt door een hoge bevolkingsdichtheid, een hoge concentratie aan immigranten, een laag gemiddeld inkomen per persoon en een hoge werkloosheid. Uiteindelijk werd een locatie gevonden langs de Ninoofse Steenweg bij het West Station in Sint-Jans-Molenbeek.

Veel symbolischer kan de plaats niet zijn voor de jezuïeten, want het ligt heel dicht bij Kuregem (Anderlecht) waar de Jezuïet Egied Van Broeckhoven in de jaren zestig woonde en werkte. Egied was een priester-arbeider die in 1967 op 34-jarige leeftijd stierf door een arbeidsongeval in een metaalbedrijf. Egied was een man die gedreven was door sociale rechtvaardigheid en midden onder de mensen wilde staan en leven. Daarnaast was hij ook een mysticus, zoals blijkt uit zijn 'Dagboek van de vriendschap'. Een citaat dat zijn drijfveren treffend verwoordt: *"Mijn roeping is aan de mensen de mystieke diepte van de vriendschap te leren."*

De Egied Van Broeckhoven School

De oprichting van de nieuwe school is een concreet antwoord op het appèl om op de breuklijnen in de samenleving te werken.

In 2017 werd de school geselecteerd door de Vlaamse Regering als dbfm-project. Dbfm (Design Build Finance Maintain) is een vorm van publiek-private

samenwerking waarbij de school dertig jaar lang van de overheid subsidie krijgt voor het gebouw en het onderhoud. Momenteel wordt het bouwprogramma opgesteld en de aanbestedingsprocedure doorlopen. Als alles volgens plan verloopt, opent de nieuwe school haar deuren op 1 september 2023. Het wordt een brede school voor zo'n 850 leerlingen, waar leerlingen doorstroomgerichte studierichtingen kunnen volgen evenals technische en beroepsgerichte opleidingen in twee domeinen. Het zijn de domeinen waaraan een grote nood bestaat op de Brusselse arbeidsmarkt: STEM (Science, Technology, Engineering and Maths) en verzorging (Maatschappij en Welzijn). Er zijn gesprekken aan de gang met verschillende jeugdwerkingen in de buurt, zodat de school ook buiten de schooluren een plaats zal zijn waar jongeren uit de buurt terecht kunnen voor begeleiding en vrijetijdsbesteding. De school wil op deze plek een baken van hoop en geloof zijn, door geïnspireerd en goed onderwijs te bieden waarmee jongeren op weg geholpen worden om hun plaats te vinden in onze gemonialiseerde samenleving.

*Johan Verschuere SJ en Paul Yperman
(hoofd van het jezuïetenonderwijs in Vlaanderen)*

Bewerking: redactie

AMSTERDAM

Xaveriushuis

In de Krijtberg kerk en de naastgelegen pastorie zijn de afgelopen maanden bouwvakkers, constructeurs, inspecteurs, architecten en steigerbouwers druk bezig geweest. Ook twee dames, die het waagden de steigers te beklimmen om alle beelden en de preekstoel van een plakkerig geworden stoflaag te ontdoen. Bouwkundig is de kerk weer helemaal opgeknapt, blinkend en veilig. In de pastorie is het nodige hersteld in de oorspronkelijke sfeer. We hielden ons hart vast toen de kruisen van de 60 meter hoge torens werden verwijderd, om na restauratie over een paar maanden weer op hun oude plaats te worden teruggezet. De lantarens keerden terug op de gevel. Over vijf jaar de volgende beurt. ✱ Toon Suffys is begonnen met een geloofscursus voor Engelstalige volwassenen die zich voorbereiden op doopsel en/of vormsel. ✱ De eerste communiecatechese, in de eerste lockdown stilgevallen, is in september herstart. Hopelijk kunnen zeven kinderen eind november dan toch eindelijk hun eerste communie doen. ✱ Ondanks alle coronadreigingen is er in de gemeente nog niemand besmet geraakt, al zijn we wel in quarantaine moeten gaan, omdat wij in contact waren geweest met besmette personen. ✱ Ward Biemans is in september begonnen als geestelijk begeleider van de priesterstudenten van het Sint Willibrordseminarie in Heiloo. Zijn andere werkzaamheden in Utrecht en voor GCL lopen gewoon door. ✱ Onze pas vertrokken huisgenoot Matthias Kramm verdedigde zijn proefschrift op 18 september aan de Universiteit van Utrecht, en is nu als postdoc aan het werk bij de Wageningen Universiteit. Daar werkt hij aan de kennis en het wereldbeeld van inheemse volkeren. ✱ Onze nieuwe huisgenoot Jan Stuyt hield in de Obrechtparochie in Amsterdam een voordracht over pater Frans van der Lugt. ✱ Bastiaan van Rooijen, eveneens pas gearriveerd, wisselt zijn tijd af tussen het lesgeven aan het Stanislascollege in Delft, en de te volgen lessen aan de VU in Amsterdam. Het lesgeven bevalt goed. De weekenden in Amsterdam worden gebruikt om de stad en haar vele musea te ontdekken. ✱ Op zaterdag 10 oktober vond de eerste ontmoeting plaats met pater Thomas Aquinas Maswan Susinto (43 jaar), ons nieuwe buitenlid van de gemeente. Hij studeert aan het Institute

for Social Studies in Den Haag, en woont in een huis voor katholieke Indonesische studenten in Rijswijk. Voor zijn komst naar Nederland was Maswan directeur van Jesuit Refugee Service Indonesia. Hij concelebreerde die zaterdag meteen in de Engelse Mis in de Krijtberg. ✱ In het kader van de Krijtberg academie heeft Gregory Brenninkmeijer een aantal avonden verzorgd over de plaats van Maria in de geloofsbeleving. Op deze vier avonden volgde een extra bijeenkomst waarin Peter van Dael een inleiding gaf met een PowerPointpresentatie over Maria-afbeeldingen. ✱ Begin november heeft Marc Desmet corona getrotseerd om ons huis als regionaal overste te bezoeken.

ANTWERPEN

Romero-Loyola

Begin augustus heeft Bart van Emmerik enkele dagen doorgebracht in de Sint-Sixtusabdij van Westvleteren om er de gemeenschap dieper in te wijden in de gemeenschappelijke onderscheiding der geesten. In dezelfde periode trok Guido de Baere samen met een medebroeder uit Mechelen (Hugo Roeffaers) en een uit Brussel (Hugo Carmeliet) naar de Onze-Lieve-Vrouwabdij van Chimay voor de jaarlijkse retraite. ✱ Eind augustus heeft Jan Stuyt onze gemeente verlaten voor het Xaveriushuis in Amsterdam. Zijn vertrek laat niet alleen een leemte achter in onze gemeente maar ook in de kathedraal, waar Jan regelmatig voorging, zowel in het Nederlands als in het Engels. De regionale scepter heeft hij doorgegeven aan Marc Desmet, die zich stevig aan het omturen is van zorgende dokter naar zorgzame overste. Paul Mommaers moest begin september onder het mes voor een operatie aan de knie in het St.-Jozef ziekenhuis in Morsel. Ingriep geslaagd, maar nu wacht hem een behoorlijk lange revalidatieperiode, gelukkig niet te ver van huis. ✱ Op 12 september heeft Romero-Loyola zijn startdag gehouden in het Hof Zevenbergen (Ranst). Guido Dierickx bracht bij wijze van bezinning enkele dagen door bij de gemeente van Bergeijk. Ondanks de beperkingen die corona met zich brengt, blijven Bart Beckers en Guido Dierickx hun bijdrage leveren in de parochies van St.-Michiel en St.-Carolus. Bart trekt ook regelmatig naar Delft met het oog op de pastoraal in de colleges. ✱ De meest ingrijpende gebeurtenis in onze gemeente is ongetwijfeld het vertrek van

onze onvolprezen minister, Wiggert Molenaar, naar het Jesuit European Social Centre (JESC). Hij laat hier een zeer voelbare leemte achter. Ginder wacht hem ongetwijfeld een vruchtbare bodem voor zijn apostolische ijver: ignatiaanse spiritualiteit, Europa en de sociale leer van de Kerk sluiten perfect bij zijn opleiding en interesses aan.

BIRMINGHAM

Noviciaat

Zaterdag 5 september legden Thiranjala, John en Dunstan hun geloften af in de nabij gelegen parochiekerk St.-Mary's. De receptie voor vijftig gasten in coronatijd, waar de gasten in bubbels moesten worden georganiseerd, was een kunststukje van regisseur Sam, de nu - enige - tweedejaars novice. Intussen zijn John en Dunstan verhuisd naar Parijs voor hun studies; Thiranjala wacht in London de eerste gelegenheid af, om naar Sri Lanka terug te keren. ✱ In de eerste week van september traden drie nieuwe novicen in: Eamon uit Ierland, en Mikhael en Jacob uit Engeland. Bovendien verwelkomen we de Tsjechische novicemeester, Pavel, met zijn Tsjechische novice, eveneens Pavel. Zij zullen komend jaar bij ons verblijven. ✱ Vanwege ingrijpende verbouwingen is het noviciaat tijdelijk verhuisd. We beschikken nu over een vleugel van het aartsbisshoppelijk seminarie, Oscott College, in Sutton Coldfield precies aan de andere kant van Birmingham. Daar kunnen we ons eigen leven leiden en zien of, en in hoeverre we contacten leggen met de seminaristen en hun docenten. De staf van het seminarie had er alles aan gedaan om ons zo warm mogelijk te ontvangen. House Manresa wacht op het moment dat de aannemer begint met de sloop van de af te breken aanbouwsels. Men gaat ervan uit dat de nieuwbouw alles bijeen anderhalf jaar zal duren. ✱ Op het moment dat dit verslag geschreven wordt, zitten de eerstejaars novicen middenin de 30-daagse retraite in St Beuno's, het retraitehuis, begeleid door de respectievelijke novicemeesters Simon en Pavel. Sam doet experiment in London. Kevin, de overste, neemt drie weken welverdiend verlof in het Lake District, en Mick bereidt zich - eveneens in St Beuno's - voor op zijn derde jaar. De oudjes, Tony en Dries, houden de wacht in de nieuwe vleugel in Oscott College en onderhouden

hartelijke contacten met de seminaristen en hun staf tijdens de gemeenschappelijke maaltijden.

BOECHOUT

Xaverius in Capenberg

Het is toch wel verrassend wat er zoal gebeurt in een paar maanden tijd. Heel in het kort: er zijn de jubilea. We vierden met Bert Rosseels, onze overste en mantelzorger, zijn 60 jaar Sociëteit en Theo Fonteyn vierde zijn 50 jaar priesterwerk. De verjaardag van Geert Boeve is er ook. Geef toe, 95! is toch wel een speciale vermelding waard. Ik beperk me verder tot drie belangrijke gebeurtenissen. ✱ Maurice Delbaere heeft het tijdens de coronamaanden zeer moeilijk gehad. Hielspoor, aderspat, open wonden die niet willen genezen, pijnstillers die geen effect meer hebben. Hospitalisatie in corona tijden is geen lachertje, hoe toegewijd de hulpverleners ook zijn. Dankzij een uitstekende samenwerking tussen de verzorgende arts en Bert Rosseels kon onze medebroeder Maurice tenslotte in Capenberg rustig sterven. Oud-leerlingen van het *Collège Boboto* uit Kinshasa wilden kost wat kost erbij zijn op het kerkhof van Heverlee. Zijn jubileum van 70 jaar Sociëteit viert hij nu bij onze Heer. ✱ Mon Swaelen zaliger, die zijn lichaam aan de wetenschap had afgestaan, werd een paar weken later in het graf van de jezuïeten bijgezet. ✱ Nieuws vanop de bouwwerf moet zeker vermeld worden. Een grote opluchting is het voor de gemeente, nu André De Ridder als ervaringsdeskundige, dagelijks van nabij de bouwwerken superviseert. ✱ Jos Alaerts kwam ons de langverwachte komst van zijn boek melden. Jos is aan het woord: "Van de pers in Averbode rolde eind september de hedendaagse vertaling van 'Die grote Evangelische Peerle' van de band. Het oorspronkelijk Middelnederlands werk, van een onbekende auteur, verscheen te Antwerpen in 1537/8." Een prachtige publicatie, 500 bladzijden, en met een lintje - net een Bijbel. ✱ 'Bronnen van Spiritualiteit / *De Evangelische Parel*' met inleiding en vertaling door Dirk Boone en Jos Alaerts SJ. Resultaat van 25 jaar studie door Dirk Boone en van tien jaar samenwerking tussen Jos en Dirk. Tenslotte kan het duo zelf niet meer uitmaken wat van de een is en wat van de ander, zo intens was de samenwerking. De magistrale inleiding (dat zijn de woorden van Jos)

hebben we wezenlijk aan Dirk Boone te danken. Op de zondag van Allerheiligen presenteerde Jos het werk aan de gemeenschap.

BRUSSEL

Arrupe

Wij schrijven op de dag onzes Heren 2 november, Allerzielen. Voor een tweede maal dit jaar zijn wij van overheidswege gekerkerd in ons eigen, coronarode bubbelbad. Vlak voor deze nationale sluiting kon men zich bij onze Turkse kapper nog net laten kaalscheren, want het kon nu voor lang zijn. ✱ Onzekere tijden vragen om een soepel aanpassingsvermogen. Daaraan ontbreekt het ons gelukkig niet. Alle huisbewoners hebben in hun carrière als kloosterling immers al vreemder watertjes doorzwoomen. ✱ Pater Charles Verhezen heeft zich hier deze zomer, na een korte omweg, terug bij onze bevolkingsdienst als permanent resident aangemeld. Omringd door een vracht zelfgekweekte bloempotten kijkt hij vanuit zijn kamer met welgevallen neer op onze herfsttuin. ✱ Op een late oktoberdag vol druifregen, wind en sombere reflectie spoedden zich onze overste, Hugo Carmeliet, samen met zijn chauffeur, Ludwig Van Heucke, naar het *Pajottenland*: een zacht heuvelende, vruchtbare, agrarische streek ten zuidwesten van Brussel. Op zoek naar een tuincentrum vonden zij ginds een proper familiebedrijf van kwekers van de vijfde generatie. Daar verschaftte ons tweetal zich de traditionele chrysantenpotten aan om deze op de laatste rustplaats van hun medebroeders in Groot-Bijgaarden neer te zetten. Dit jaarlijkse Allerzielen ritueel was ook dit keer een geslaagde expeditie.

HEVERLEE

Sint-Jan Berchmans / Lerkeveld

Ons huis heeft zich omgevormd tot een quarantaine huis. Pater Wim Dombret, die uit Canada terugkwam, vertrok na de voorziene tijd naar Mechelen. Pater André De Ridder, terug uit Congo, vertrok na zijn periode naar Capenberg. Pater Vincent Van Haelst, terug uit Congo, heeft zijn tijd uitgezeten en is nu gezond en wel in huis. Ze hielden zich voorbeeldig aan de regels wat niet van alle huisgenoten gezegd kan worden. ✱ Broeder Bart Bosteels onderging een operatie in het ziekenhuis, werd er

negatief getest, maar moest toch bij terugkeer een week in quarantaine. Ook Jos Snyders verbleef er een poosje. ✱ Onze mensen die buitenshuis apostolaat verrichten doen het zo voorzichtig mogelijk. Hun toehoorders zijn in doorsnee nog voorzichtiger, zoals trouwens ook de meeste van onze 'Lerkies', de 156 studenten op kot. Ze houden zich door de band voortreffelijk aan de coronavoorschriften, ook om ons, risicogroep, en elkaar te beschermen. De jaarlijkse openingsavond ging ditmaal tweemaal door in onze toneelzaal om de nodige afstand te kunnen bewaren. Allen droegen mondmaskers. Directeur Dirk Van Tricht lichtte de algemene gang van zaken toe. Walter Ceyssens en Anneleen Malfroid (van het Dondeynehuis) stelden de negentien 'modules' voor. Fons Swinnen kreeg apart het woord om de module 'Luisterend Spreken' aan te prijzen. Hier wordt ingegaan op diepere levensvragen. Elke student dient verplicht jaarlijks één module te volgen. Het programma steunt op drie belangrijke pijlers van onze samenleving: de sociale, de culturele en de religieus/spirituele. Deze modules geven de eigen kleur van ons studentenhome 'Lerkeveld' goed weer. Hierin onderscheidt Lerkeveld zich van andere studentenresidenties. ✱ Mede dankzij de zorgzaamheid van ons onderhouds- en verplegend personeel is onze gemeenschap tot nog toe aan de coronabesmetting ontsnapt. Hét gebeuren in deze periode was de viering van onze paters jubilarissen: Marc Rotsaert 60 jaar jezuïet, Jan Lambrecht 75 jaar jezuïet, Fernand Boedts 80 jaar jezuïet, Frans Stoops en Marcel Wouters, elk 60 jaar priester. Wegens de omstandigheden waren, enkel door Marc Rotsaert en Fernand Boedts, een gering aantal gasten genodigd. En we mogen weer volk ontvangen in de kerk, goed gescheiden van de gemeenschap. ✱ Van 19 tot 23 oktober begeleidde pater Ludwig Van Heucke op zijn unieke, geestige wijze onze jaarlijkse huisretraite. Hartelijk dank. ✱ We gedenken verder het overlijden van de oudere zus van pater Wim Beuken en van Fernand, de broer scheutist van Leo Vandenabeele, in Brazilië overleden aan corona. ✱ Met het ouder worden begint onze gerenommeerde exegeet pater Jan Lambrecht (94) gevleugelde woorden te spreken. Bij de presentatie van één van zijn boeken: 'Een boek schrijven is gemakkelijk, zonder inhoud.' Bij zijn jubileum: 'De grootste stomiteit die ik in mijn leven gedaan heb is 75 jaar geleden

in te treden.' Op zon-, feest- en verjaardagen worden koekjes geserveerd bij de koffie. Jan: 'Er zijn natuurlijk de medebroeders, maar ik kom toch vooral voor de koekjes.' ✱ En dan de anekdotes! De altviool van Peter van Gool die vorige maal vermeld werd is geen altviool maar gewoon een viool. Na de vervanging van de batterijen van de geschonken elektrische rolstoel, hield Bob Ceusters een defilé voor het huis met pater overste Fons Swinnen en medebroeders op de tribune. Het applaus was zeker voor de milde schenkers. Bob rijdt nu gezwind door Heverlee-bos, Arenberg-park en naar onze medebroeders op het kerkhof, ook om de gestorven man te gedenken van wie het karretje was.

LEUVEN

Pierre Favre

Het best bewaarde geheim van Leuven. Met enige schroom voor deze onbescheiden woorden zou je ze kunnen gebruiken om het nieuwe jezuïetenhuis Pierre Favre aan de Maria-Theresiastraat 92 in Leuven te omschrijven. Want het aantal bezoekers is nog steeds zeer klein. Er is zelfs nog geen officiële opening van het huis geweest, laat staan een buurtborrel. Zelfs onze benedictijnse burens zijn nog niet langs geweest. En dit terwijl juist één van de beoogde doelen van dit huis was om meer mensen te kunnen ontvangen. Het allerkleinste schepsel, zuster corona, heeft veel roet in het eten gegooit. ✱ Het apostolaat is niet verminderd, wel veranderd. Rob Faesen neemt nu, naast zijn gewone colleges, ook deze op voor buitenlandse studenten die niet naar Leuven kunnen komen. Voor de studerende medebroeders, de helft van de huisgenoten, vinden nog steeds de meeste lessen in een leslokaal plaats, maar er wordt volop gespeculeerd wanneer alle colleges alleen nog online te volgen zullen zijn. Jacques Haers draagt altijd een mondkapje in de universitaire parochie en heeft enkele medewerkers geïnstrueerd hoe ze zijn werk kunnen overnemen, mocht hij besmet raken. Leo De Weerd en Wouter Blesgraaf proberen ondanks de cipiersstakingen en beperkende maatregelen gevangenen te spreken en vieringen te verzorgen. Walter Ceyssens heeft het razend druk met zijn nieuwe rol als begeleider en inspecteur van godsdienstleraren, naast zijn gebruikelijk werk in het interdiocesaan seminarie. De roepingenpromotie is ook volop in beweging. Kortom,

het huis is een echte uitvalsbasis voor jezuïeten in Leuven geworden.

LEUVEN

Lessius

Na de uittocht volgde de intocht. We verloren Marc Desmet aan Antwerpen. Rob Faesen, Jacques Haers en Pedro Rodríguez-Ponga (Spanje) trokken naar het nieuwe huis in Leuven en Carlos Gómez (Spanje) remigreerde. We bleven over met drie: Jos Moons, Chris Ngolele en Nicolas Standaert. Na een intermezzo van rust en stilte – een oase voor de een, voor de ander iets te stil – druppelden nieuwe mensen binnen. Rinald D'Souza verwisselde de lock-down in India voor die bij ons, 'out of the frying pan into the fire', zoals vrienden hem plaagden. Vanachinnappa Chinnabathini (India) – hij heeft genade met ons, we mogen Vana zeggen – kwam uit Heverlee over. Hij werkt aan een doctoraat in natuur/scheikunde en is veel in het laboratorium. Uit Peru kwam Frank Gutierrez, die in de VS bij de Wereldbank werkte, en daar de jezuïeten tegenkwam en dat smaakte naar meer. De laatste verrijking was Simon Nsielanga (Congo), die een Research Master in geschiedenis begint. De gesprekken worden uiteraard bepaald door corona. We zuchten over online lessen volgen of geven. Maar we voelen ons vooral geprivilegieerd met elkaars gezelschap, de bereidheid om elkaar te helpen en de humor; heel wat andere studenten of Leuvenaars moeten dat missen.

MECHELEN

Huis Leliëndaal

Na zeventien jaar Canada belandde Wim Dombret in onze gemeenschap. Hij zal er de nodige tijd nemen om klaar te staan voor een nieuwe opdracht. Momenteel logeert Kurt Suenens bij ons. Hij is een seculiere priester die medepastoor is van zomaar eventjes veertien kerken. Als de restauratie van de Abdij van Bornem klaar is, zal hij er een appartement betrekken. Onze niet-begeleide vluchtelingen hebben met volle teugen en met de nodige decibels genoten van de late zomerdagen. Hun doorstart naar zelfstandig maar begeleid wonen, lijkt aardig te lukken. ✱ Het coronavirus heeft ons allemaal wat stiller gemaakt. Is het de struisvogel in ons? Er is een stevige kern van 'beminderde gelovigen' die dag na dag met ons meeviert. Toch blijft het vreemd

dat wat bij uitstek een gemeenschapsgebeuren is, nu de optelsom is van individuen met ieder zijn of haar schutskring! Men wordt ook niet meer uitgenodigd op een *samen*-komst maar op een zoomsessie! * Camembert, noch Brie, noch Explorateur, noch.. kunnen haar in de val lokken. Maar, Frans geeft niet op. Er zal een dag komen waarop die muis niet langer kan weerstaan aan de geur van uitgelezen kazen. * En dan nog dit: de fiets gleed weg en Pieter-Paul gleed mee!

NIJMEGEN

Aqua Viva

Wij hebben het coronavirus nog steeds buiten de deur kunnen houden. Althans, voor wat de bewoners van ons huis betreft. Een aantal medewerkers heeft er wel degelijk mee te maken gehad, zelf of in hun onmiddellijke omgeving. En ook wij in onze onmiddellijke omgeving, namelijk in de buitenkring van onze gemeenschap. Johan Flapper – lid van onze gemeenschap, hoewel hij op een eigen flat in de stad woonde – werd ziek met wat corona bleek te zijn. Onthutsend snel is hij binnen een paar dagen overleden. Wij namen afscheid van hem op 27 oktober met een viering in de Sacramentskerk, waarna de begrafenis plaatsvond op Jonkerbos. Hoewel de omstandigheden wel enige beperkingen met zich meebrachten, werd het een mooie viering met een sterke deelname van de kant van Johan's familie.

* Een paar maanden eerder, aan het begin van deze verslagperiode, overleed Toon Bleker. Toon was een opgewekte man, die ondanks zijn 103 jaren nog volop zin had in het leven. Maar de kaars was toch langzaam aan het uitgaan, en wij namen afscheid van hem op 24 augustus. * Natuurlijk hebben wij ook in de afgelopen maanden weer aanleiding gehad voor een feestje. Op 7 september vierden wij de Sociëteitsjubilea van Teun Bakels en Nico van Westen (70 jaar jezuïet) en Piet van Breemen (75 jaar jezuïet). Ook dit feest had een wat afgeslankte vorm vanwege de coronacrisis. Zo moesten wij het aantal gasten beperken. Maar dit deed aan de feestelijkheid van de gelegenheid niet af. Wij hadden een mooie viering waarin door Jan Bentvelzen volop aan de jubilarissen recht werd gedaan, en daarna een lang en gezellig samenzijn aan tafel in onze refectorie. De koks hadden weer enorm hun best gedaan. En degenen die het Ignatiuscollege in Amsterdam

hebben gekend werden verrast met foto's die Nico genomen had van de muur aan de altaar zijde van de kapel. De foto's versierden het liturgieboekje en het menu. Zij tonen Christus en de werkers in de wijngaard, hetgeen natuurlijk het thema van de viering vormde. * Bestuurlijk is er in ons huis in de laatste maanden het nodige in beweging geweest. Jan Stuyt trad terug als voorzitter van de Stichting Jan Berchmans, om plaats te maken voor iemand met expliciete bestuurservaring in de zorg. Wij vonden die in de persoon van Marianne Nicolassen. Bovendien besloot het bestuur om het tijdelijke contract van Hub Simons als directeur niet te verlengen. Hij zal worden vervangen door Petra Eleveld. De nieuwe directeur en bestuursvoorzitter treden aan per 1 januari, maar zullen in deze laatste weken van dit jaar een inwerkperiode doormaken. Wij kijken met vertrouwen uit naar de samenwerking met hen. * Ook in een geheel andere zin is er beweging in ons huis geweest. Peter de Ruiter verhuisde naar de 3e verdieping van ons huis, waar wij op den duur onze gemeenschap willen concentreren. En Leo van Lanen kwam begin september onze gelederen versterken. Hij verhuisde van Rotterdam naar Aqua Viva, en veranderde daarmee van heel regelmatige gast in huisgenoot, waar wij allemaal heel blij mee zijn. * Bij het schrijven van dit bericht kijken wij al vooruit naar de viering van ons patroonsfeest, later deze maand. Maar dat is voor een volgende keer.

Canisiusjaar 2021-2022

Op 8 mei 1521 werd aan de Lage Markt in Nijmegen in het huis van Jacob Kanis, negen keer tot burgemeester gekozen tussen 1522 en 1543, een zoon geboren: Peter. Leerling van de Latijnse school in zijn geboortestad, student in Keulen, in 1540 gepromoveerd in de filosofie en daarna student theologie. Pierre Favre, een metgezel van Ignatius van het eerste uur, leidt hem in de Geestelijke Oefeningen, en op 8 mei 1543 treedt hij toe tot de Sociëteit. Hij blijft nog in Keulen. Als priesterstudent, predikant, en als schrijver en uitgever van een werk van de mysticus Johann Tauler. In 1546 wordt hij priester gewijd en vertrekt naar Trente als theoloog van de bisschop van Augsburg. Ignatius zelf nam een deel van zijn vorming ter hand. Hij stuurde Peter naar Sicilië, waar hij was betrokken bij de oprichting van het eerste jezuïetencollege. In 1549 komt hij terug naar Rome, doet zijn plechtige geloften en gaat doceren aan de Universiteit van Ingolstadt. Hij is dan pas 29 jaar! In Praag en Ingolstadt begint hij een college. Hij wordt provinciaal (1556-1569) en zet nog meer colleges op. Na 1580 werkt hij voor- en in Zwitserland, waar hij op 21 december 1597 sterft in Fribourg.

Bij de naam Canisius mag je dus denken aan opvoeding en colleges, aan preken en conferenties, aan de catechismussen die hij schreef en aan een hartelijke, warme man: oog voor de jeugd, oog voor details in zijn talloze bouwwerken, begiftigd met diplomatieke tact. En hij kon ook goed met geld omgaan. Hij moet duizenden kilometers te voet, per schip of te paard hebben afgelegd. Reformatoren zag hij niet als vijanden en hij was bereid gesprekken op hoog niveau te voeren met Melanchton en anderen. Peter hoort tot de grote missionarissen vergelijkbaar met Francisco Xavier of Matteo Ricci.

Nadat Peter Canis zalig was verklaard in 1864, kreeg Nijmegen een Canisiusziekenhuis en een Canisiuscollege. Het vermeende geboortehuis werd een plek van devotie. Bij de heiligverklaring in 1925 werd de Sint Ignatiuskerk in de Molenstraat omgedoopt in Canisiuskerk. Er kwam een prachtige devotiekapel. De oorlog verwoestte alle huizen aan de Broerstraat en een groot deel van de Canisiuskerk. In het

Glas in lood raam in Petrus Canisiuskerk
Molenstraat Nijmegen

kader van het Canisiusjaar 2021 werd gedacht aan het organiseren van een symposium, een tentoonstelling én een internationaal sporttoernooi van de Canisiuscolleges wereldwijd (Jakarta, Sydney, Berlijn, Buffalo NY enzovoort) maar de pandemie dwingt ons plannen uit te stellen of helemaal af te gelasten. Op 8 mei 2021 begint het Canisiusjaar met het hijsen van een 12 meter lange banier aan de toren van de Canisiuskerk. Paul Begheyn komt met een volume vol door hem ontdekte en nog niet uitgegeven brieven van de heilige. Tijdens het symposium wordt Peter Canis als opvoeder beschouwd. Zijn catechismussen met die beroemde beginvraag 'waartoe zijn we op aarde' zullen aan bod komen. Er komt een reizende tentoonstelling, een stadswandeling en een digitaal bezoek aan alle colleges die hij oprichtte of hielp oprichten. Na afloop van het jaar zullen velen met mij beamen: dit is een Nijmegenaar om trots op te zijn.

*Eduard Kimman SJ,
pastoor in de Petrus Canisiuskerk
in Nijmegen*

Het gebouw van de voormalige Campagne, nu cultureel centrum

"noeit mee tweeën" De Campagne in Luchteren bij Gent

In het Oost-Vlaamse dorp Luchteren vlakbij Drongen ligt een mooi landhuis met de naam 'De Campagne'. Meer dan honderd jaar werd het gebruikt door de jezuïeten. Het is een cultureel centrum met een prachtige Engelse landschapstuin. Op het voorplein staat een beeld van drie wandelende jezuïeten.

De Campagne was gedurende ruim honderd jaar het buitenhuis van de Oude Abdij in Drongen. In de Oude Abdij waren verschillende opleidingen van de jezuïeten gevestigd. Er was sinds 1837 het noviciaat (voor de beginners), het junioraat voor het eerste jaar daarna, de opleiding van de broeders, en het tertiaat. Dat laatste was een vormingsjaar voor jezuïeten rond hun 35ste, vlak na hun eerste baan.

Al in de tijd van Ignatius hadden sommige jezuïetenhuizen een 'campagne': een buitenhuis in de buurt van de stad. Het was bedoeld voor recreatie, maar was er ook om gezondheidsredenen. Het was er gezonder dan in de dichtbevolkte onhygiënische

stadscentra. De Amsterdamse jezuïeten hadden 'de Tobbe', een oude bouwloods in Nederhorst den Berg, en de vijf gemeenschappen van Den Haag en Delft deelden de boerderij 'het Eiland' in Hoogmade. In de Oude Abdij woonden vaak meer dan 200 mensen tegelijk, dus het was goed voor de geestelijke gezondheid om een buitenplaats te hebben, en die werd gevonden op loopafstand in Luchteren.

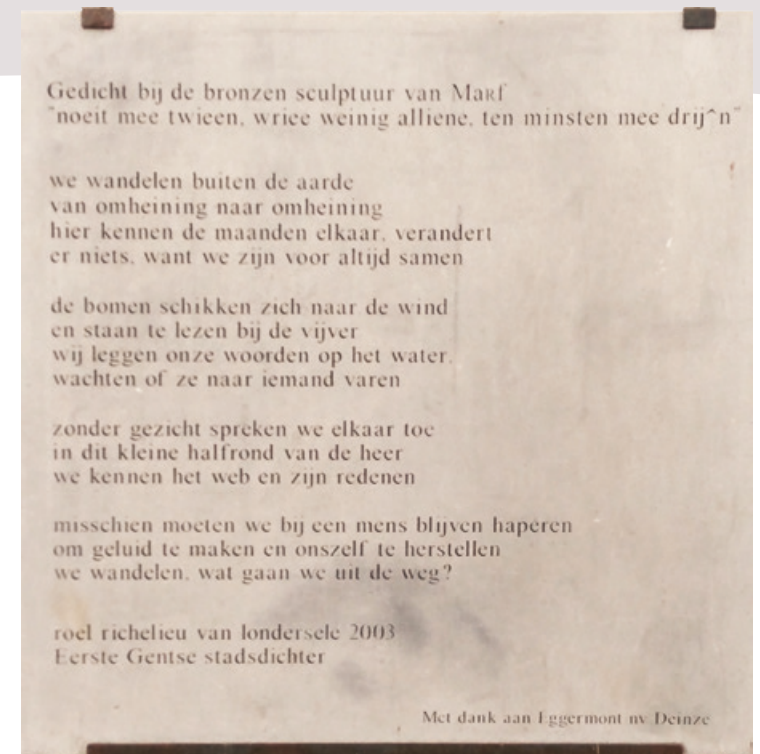
In 1852 werd het landgoed 'Oppershof' voor de jezuïeten aangekocht en sindsdien kwamen er wekelijks groepen novicen en tertiariissen. Ze liepen in groepjes van drie, nooit getweeën, in toog met grote zwarte hoed. Ze werkten in de tuin, hadden

Bronzen sculptuur

er hun wekelijkse vrije dag en keken soms een film. Kortom, ze waren er even tussenuit in een beschermde omgeving. In het landhuis waren onder meer een keuken en een refter, een kapel, recreatieruimtes en slaapzalen. Pater Wauthier de Mahieu zegt erover: *"Het was broodnodig, die momenten van afwisseling gedurende de harde vormingsjaren. We kwamen er een rustdag houden en hadden er in de zomer ons quindeen - de jaarlijkse twee weken vakantie. Het was er werkelijk ontspannend. Dit ondanks het feit dat de verschillende gemeenschappen er praktisch even kort gehouden werden als in de Oude Abdij. En toch zweefde daar een andere geest. Wellicht was dat het voornaamste: gewoon het feit van buiten de muren van de abdij te zijn en van daar in de vijver te kunnen plonzen."* Begin jaren zeventig waren tertiaat, junioraat en noviciaat gesloten of vertrokken naar elders. In de Oude Abdij kwam een gemeenschap met bejaarde medebroeders, en pater Christian Declercq werd er de eerste directeur van het bezinningscentrum, waar nu vooral niet-jezuïeten naar toe komen.

De Campagne was niet meer nodig en werd verkocht aan de gemeente Gent, die er een cultureel

Gedicht van Roel Richelieu van Londersele

centrum van maakte. De tuin is opengesteld voor het publiek. In de koetsgebouwen is een kinderboerderij.

Op het voorplein kwam een bronzen beeld van drie wandelende jezuïeten in opleiding ter herinnering aan de vorige bestemming, gemaakt door de Drongense beeldhouwer MaRf, alias Freddy De Vos. De mensen in Drongen waren meer dan honderd jaar vertrouwd met het beeld van die groepjes van drie mannen in het zwart, die te voet gingen van Drongen naar Luchteren en omgekeerd. De stadsdichter van Gent, Roel Richelieu van Londersele, maakte er een passend gedicht bij dat is bevestigd op de gevel van het gebouw. De titel van het gedicht is in het Oost-Vlaams: *noeit mee tweeën, wree weinig alliene, ten minsten met drij^n*.

Vanuit de Oude Abdij is 'De Campagne' makkelijk te bezoeken, al doen de mensen dat nu vooral op de fiets, meestal met zijn tweeën, soms alleen en bijna nooit met zijn drieën.

Jan Stuyt SJ

Herinneringen aan de pre-conciliaire opleiding

In de jaren '90 groeide bij Nederlandse universiteiten belangstelling voor het concept van een university college. Vier eeuwen lang hadden de jezuïeten dergelijke colleges voor de vorming van de eigen kandidaten gehad. Midden jaren zestig werd dat concept losgelaten. Waarom voldeed dat niet meer? In zijn autobiografie beschrijft Henk Hillenaar deze opleiding, die hij tussen 1950 en 1970 volgde.

In de tweede helft van de zestiende eeuw stichtten de jezuïeten naar het voorbeeld van het Collegio Romano, her en der colleges voor de vorming van de eigen kandidaten. In de 19e eeuw kwam er een systeem van opleidingshuizen: noviciaat, filosofie, theologie, tertiaat. Een soort gestandaardiseerde aanpak met handboeken, goede bibliotheken en Latijn als studietaal. Uitwisseling werd daardoor vergemakkelijkt, maar standaardisatie doet soms mensen tekort. Vlak na de afsluiting van het Tweede Vaticaans Concilie werd die geïntegreerde vorming in landgoederen of stille provinciestadjes opgegeven. De uniformiteit werd prijs gegeven en de moderne cultuur in de grote stad opgezocht.

Onlangs verschenen de memoires van Henk Hillenaar, waarin hij beschrijft hoe hij als getalenteerde maar wat stille jongeman in 1953 intrad bij de jezuïeten in Mariëndaal bij Grave in Noord-Brabant. In 1956 wordt hij overgeplaatst naar Frankrijk, waar hij in totaal acht jaar zou wonen. Hij schrijft met verrukking over de drie jaren studie in de filosofie in een oud gebouw bij Le Puy met een gemeenschap van honderd man: docenten en studenten, waarvan een derde uit het buitenland. Andere mensen, andere ideeën, andere cultuur: meer nieuwsgierigheid, meer openheid, meer empathie ook. Het thomisme deels in het Latijn, de moderne schrijvers in het Frans of Duits. In die grote vormingsgemeenschap groeit hij intellectueel, maar affectief staat hij stil. Vanaf 1959 studeerde hij Franse letteren, deels in Nijme-

gen deels in Frankrijk. Hij wordt gestimuleerd door bekwaame hoogleraren, waardoor de studie in twee landen snel verloopt en eindigt aan de *École Pratique des Hautes Études* in 1965 met een promotie op een dissertatie getiteld *Fénelon et les Jésuites*. Op dat moment is hij al begonnen met de studie in de theologie, eerst in Maastricht, later in Amsterdam. In 1970, amper twee jaar na zijn priesterwijding, verlaat hij de Orde. Na zijn uittrede onderging hij negen jaar dagelijks psychoanalyse. Daarna is hij bezig gebleven met 'de' psychoanalyse en paste dat toe op hoe literatuur gelezen en begrepen kan worden. Tussen 1985 en 2000 was hij hoogleraar Franse Letteren in Groningen. Zijn leven lang is hij blijven preken, het meest in de Amsterdamse Dominicuskerk.

De memoires uitgegeven onder de titel '*Een leven met Loyola en Freud*' is een autobiografie, een ideeëngeschiedenis en een morele verhandeling ineen. Henk Hillenaar schrijft over zijn jeugd, het noviciaat, zijn vorming als jezuïet, de studies in filosofie, Franse letteren en theologie. Een bouwwerk van vele jaren dat na 1970 een andere fundering behoeft. Het hoge abstractieniveau van de geestelijke vorming verhulde een hoog vervreemdingsniveau. "Ik kon het niet aan maar hield het wel vol." Hij beschrijft de manier waarop hij als novice de dertig-daagse retraite beleefde. De religieuze beeldingsmethode van Ignatius sloeg niet echt aan. Achteraf vindt hij dat de geest van het evangelie verduisterd werd door een spiritualiteit waarin vrijheid en liefde weinig kansen kregen. Met het begrippe-napparaat van Sigmund Freud kijkt hij terug op de ascese in het noviciaat: oefeningen in sublimering, maar het resultaat was verdringing.

De pathologie van het vormingssysteem, in de bedding van het katholicisme van die tijd, wordt bloot gelegd. De maatschappelijke, politieke en culturele buitenwereld was afwezig in een vormingsgemeenschap. Hij verhaalt hoe goede vrienden uit de vormingshuizen uittraden, over de conflicten tussen individuele groei en de van bovenaf opgelegde groeps-cultuur. Zo zegt hij: "Ik hield van de mensen die ik in de Orde had leren kennen, maar ik kreeg een steeds groter afkeer van de wijze waarop hun dagelijks leven en werk ingericht waren. Dat gold voor de opleidingshuizen van Chantilly en Maas-

tricht (...), maar ook voor andere huizen in Frankrijk, Nederland en nu ook Italië, waar ik voor mijn werk af en toe een paar dagen neerstreek..."

Van zijn oversten schrijft hij, dat ze gaandeweg steeds minder van hem begrepen. Hij respecteert zijn novicenmeester die een 'helper met een groot hart' was. Hij vindt dat de rector in Le Puy 'geen groot psycholoog' was en soms 'emotioneel en onhandig' inging tegen de individualistisch ingestelde studenten. Hij vindt de rector in Maastricht een open en genereuze man, die subtieler was in het onderscheiden van ideeën dan van affecten. Doch is het deze overste die inziet dat het goed voor de auteur zou zijn een tijd 'buiten de Orde' te leven. Daarna verdwijnt de 'overste' als gezaghebbende figuur uit zijn leven om plaats te maken voor twee zeer goede vrienden, die hij al kende vanuit het noviciaat, Huub Oosterhuis en Ton van der Stap. Hij beschrijft hoe in het theologicum te Maastricht de Bijbelexegese belangrijker was geworden dan filosofie. Er gistte meer: het concept 'opleidingshuis' ging op de helling. Het is dan 1965-1966.

"Wat steeds weer opvalt bij al dit overleg is dat er heel weinig gesproken wordt over de inhoudelijke aspecten van de nieuwe theologische opleiding." Het onderwijs moest worden ondergebracht in een academisch instituut. Men was meer bezig met de keuze voor wonen in groepjes, in 'gewone' huizen.

Vanaf dat punt wordt het verhaal persoonlijker, gericht op zijn eigen bestaanscrisis. Hij besloot de Orde vaarwel te zeggen niet wegens een gebrek aan zorg of aandacht maar omdat hij anders was gaan denken over God en Kerk. Met die nieuwe binnenkant kon hij niet langer jezuïet zijn. Het is een bestandsopname van zichzelf. Hij begint opnieuw. Hij beseft dat tijdens de vorming 'een karrenvracht aan kennis, idealen, normen en waarden' was uitgestort over hem, maar daaronder bleef hij iemand met een innerlijke onzekerheid, een onvermogen om te komen tot een relatie met een andere persoon en een gevoel van verlorenheid. In de tweede helft van dit boeiende boek doet hij verslag van zijn fascinatie voor Freud, van zijn liefdes, vriendschappen, intellectuele projecten maar ook van zijn preken en zijn kerkelijke betrokkenheid. Hij vindt zijn identiteit niet langer in een opgelegde cultuur maar in een netwerk van sociale relaties. Dat hem dat gelukkig heeft gemaakt, daarvan getuigt dit boek.

Eduard Kimman SJ

Henk Hillenaar – '*Een leven met Loyola en Freud*, autobiografie', 424 p, € 20,-
Verkrijgbaar via het secretariaat van de Dominicuskerk in Amsterdam.

Pater Toon Bleker
(1917-2020)

Toon Bleker werd op 26 maart 1917 geboren in Amsterdam in een gezin van acht kinderen. Toon trad, na zijn eindexamen gymnasium A aan het Ignatiuscollege, op 7 september 1936 in bij de jezuïeten in Grave. Na zijn noviciaat, junioraat en filosofie studeerde hij een jaar Frans aan de Gemeentelijke Universiteit in Amsterdam. Op 22 augustus 1946 werd hij priester gewijd in Maastricht. Na zijn tertiaat in Drongen werd Toon medewerker in het retraitshuis in Spaubeek. In 1950 verhuisde hij weer naar Maastricht om econoom te worden van het theologicum. Daarnaast was hij directeur van de Sociale Kernen en de Apostolaatskernen. Tijdens zijn jaren in Maastricht was Toon zeer actief in de jezuïetenberg, het grottenstelsel waar jonge jezuïeten sinds 1880 hun artistieke talenten konden ontplooien. Door zijn begaafdheid heeft Toon een groot aantal kunstwerken geschonken aan de Berg. In Maastricht was hij ook een gewilde chauffeur. Toen in 1967 de opleiding (filosofie en theologie) naar Amsterdam verhuisde, verhuisde Toon mee. Hij werd niet alleen econoom van de opleidingshuizen, maar ook van

het Ignatiuscollege en later ook van het Aloysiuscollege en het retraitshuis in Deventer. Het was altijd aangenaam om met hem geldzaken af te werken. Iemand schreef hem eens om hem te bedanken "voor de prettige manier waarop u degenen onthaalt die u uw geld komen ontfutselen". Pas in 2005 nam hij afscheid van zijn levenslange taak als econoom en verhuisde hij naar het Berchmanium in Nijmegen en vervolgens naar Aqua Viva. Toon was een opgewekte, vriendelijke man. Hij grossierde in bon mots en kwinkslagen. Hij hield van gezelligheid. Hij was een vaste bezoeker van de avondrecreatie voor een koekje en een slaapmutsje. Toon is ruim 103 jaar geworden. Daarmee vestigde hij het record van oudste Nederlandse jezuïet. Na een kort ziekbed overleed hij op 17 augustus in zijn eigen appartement in Aqua Viva. ☹️

Pater Maurice Delbaere
(1930-2020)

Maurice werd geboren in 1930 in het gezin van Prosper en Gabriëlle Delbaere als voorlaatste van negen kinderen. Hij groeide op in Mechelen, de stad die hem zou

blijven fascineren. Zo sprak hij over zichzelf als 'de laatste in Mechelen geboren jezuïet, toch tot nader order'. Op 7 september 1950 trad hij in Drongen toe tot de orde. Aanvankelijk was hij bestemd om missionaris te worden in Indië maar dat plan stuitte op de onwil van de Indische overheid. Na zijn filosofiestudies wendde hij de steven naar Congo, naar het college van Mbansa-Mboma. Op die stagetijd volgde de theologie in Heverlee (1959-1963). Kort na zijn diaken- en priesterwijding (1962) zette hij de grote overstap naar de provincie van Centraal Afrika. Daar heeft hij 32 jaar gewerkt: in Kingunda, Kasongo-Lunda, Kisantu, Bujumbura, Boboto (Kinshasa), veelal als gewaardeerde leraar godsdienst en Engels. Ook als tuchtprefect, gekend om zijn natuurlijk gezag. Zijn Afrikaanse periode besloot hij als directeur van het cultureel centrum van Boboto waar hij expo's organiseerde en filmvoorstellingen verzorgde. Toen zijn taak kon worden overgenomen door Congolezen keerde hij in 1993 terug, naar Mechelen. De Mechelse periode zou 20 jaren duren. Als kerkprefect gaf hij de kerk een grondige opknabbeurt. Als minister verzorgde hij zijn medebroeders met zijn culinaire vondsten. Als oom en grootoom was hij in de familie altijd welgekomen, zegende hij vele huwelijken in en doopte hij vele achterneefjes en -achternichtjes. Mechelen was zijn passie. Hij werkte mee aan het Woordenboek van het Mechelse dialect en schreef artikels over de Mechelse geschiedenis. Gespreksnamiddagen in rustoorden en bij verenigingen volgden elkaar op.

Toen kwam de laatste overstap, naar de gemeenschap in Capenberg (Boechout). Zijn gezondheid verzwakte. De coronapandemie en de hittegolf waren er te veel aan. Hij overleed op 21 augustus 2020. Een goede dienaar kwam terug thuis. ☹️

Pater Eric Breye
(1940-2020)

Eric Breye werd geboren op 10 december 1940 in Izegem, in het gezin van Henri Breye en Marie-Louise Vanden Berghe. Hij deed zijn humaniora in het Sint-Jozefcollege van Izegem (West-Vlaanderen). Na drie jaren filosofie in Heverlee en één jaar stage in het college van Turnhout, vertrok hij naar Ranchi, India. Hij was de voorlaatste Vlaamse jezuïet die van de Indische overheid het nodige visum zou krijgen. Een jaar later zou zijn goede vriend Aurel Brys hem volgen. Vier jaren theologie deed hij in Poona. Waarna hij even naar zijn geboorteland terugkeerde om in Izegem priester gewijd te worden in 1972. Ondertussen had hij de opdracht gekregen om zich verder te verdiepen in de theologie in Poona en voltooidde hij zijn doctoraat in Heverlee (1978-1979). Hij wist daar veel af te werken in korte

tijd. Hoewel hij ook later nog even in het land is geweest, hebben wij hem weinig te zien gekregen. Hij was, zo zegde hij over zichzelf, een huisduif.

Van 1974 tot 2020 is hij, met uitzondering van een korte tijd, ononderbroken professor geweest van fundamentele theologie aan het St. Albert's College van Ranchi. Vijfenvertig jaar aan één stuk bleef hij zijn verantwoordelijkheden opnemen.

Hij was een professor die zijn studenten deed nadenken. En een bibliothecaris die in 25 jaren een imposante bibliotheek heeft samengesteld. In zijn omgeving was hij gekend om zijn positieve ingesteldheid. Nooit heeft iemand hem boos gezien. Zusters noemden hem hun grote broer. Voor velen was hij een steun en een toeverlaat.

Het laatste jaar is voor hem heel zwaar geweest. Op 18 september 2020 werd hij bij het ontbijt getroffen door een zware hartaanval. Hij overleed ter plaatse. De intieme uitvaart, wegens corona, paste bij de bescheiden, vriendelijke en diep gelovige mens die Eric is geweest en die ook door de niet aanwezigen dankbaar herdacht zal blijven. ☹️

Pater Louis Francken
(1938-2020)

Louis Francken werd geboren op 28 juli 1938 in Wuustwezel als zoon van Frans Francken en Jeanette Donckers. Hij had één broer en drie zussen waarmee hij altijd nauwe banden heeft bewaard. Na de Latijns-Griekse humaniora in het Klein-Seminarie van Hoogstraten trad hij op 7 september 1957 in het noviciaat van Drongen. Van 1957 tot 1962 studeerde hij filosofie bij de Franstalige confraters

in Eegenhoven. Op zijn werk in de missies bereidde hij zich voor door sociologie te studeren, eerst in Leuven, later in Delhi. Van 1963 tot 1965 was hij leraar en studiemeester in het Xavier Institute of Social Studies (XISS). Theologie studeerde hij in Poona. Even keerde hij terug naar Wuustwezel voor zijn priesterwijding in 1970. Vanaf 1972 was hij professor economie in Ranchi: in het Saint Xavier College en in het XISS. En dat 45 jaren lang. Daarnaast was hij herhaaldelijk administrator en directeur van beide instellingen. Hij was een goede bestuurder waarop de provincie graag een beroep deed. Zijn naam zal echter vooral verbonden blijven met Kishor Nagar. Dit Indische "boystown" had hij in 2011 overgenomen van Vic Van Bortel. Dit project wilde minderbedeelde jongens de kans geven om zelfredzaam en solidair op te groeien tot degelijke volwassenen. Om aan die gemeenschap van ongeveer zes honderd vijftig leerlingen leiding te geven was een charismatische persoonlijkheid zoals die van Louis nodig en de steun van, onder meer, zijn familie en vrienden in België. Jammer dat die periode in Kishor Nagar niet langer mocht duren.

Zijn gezondheid was de laatste twee jaren niet al te best. En toen kwam het Covid-19 virus. Hij stierf op 5 oktober 2020. In de eucharistie op 6 oktober mochten niet meer dan 150 mensen aanwezig zijn. Maar de ontroering die daar alle aanwezigen aangreep heeft veel meer mensen bereikt. 🙏

Broeder Johan Flapper (1944-2020)

Johan werd geboren op 27 januari 1944 in Groningen als oudste van drie kinderen.

Hij werd gedoopt in de Jozefkerk, waar hij ook het Vormsel ontving. In 1958 ging hij naar het broedersjuvenaat in Nijmegen, waar hij aan de LTS een diploma brood- en banketbakken haalde. In 1962 begon hij de postulatuur in Mariëndaal (Grave) en op 18 maart 1963

werd hij novice. Na het afleggen van zijn geloften verhuisde hij naar het Berchmanianum (Nijmegen) waar hij assistent-kok werd en zijn beroepsopleiding voortzette in Den Bosch, afgerond met een diploma kok en dieetkeuken. In 1969 werd hij kok in het Canisius Wilhelmina Ziekenhuis (CWZ) in Nijmegen, later chef-kok van de dieetkeuken. Door het personeel werd hij gekozen tot voorzitter van de Ondernemingsraad. In de avonden bezocht hij patiënten om hun de Communie te brengen en voor pastorale gesprekken, wat voor hem de mooiste uren van de dag waren.

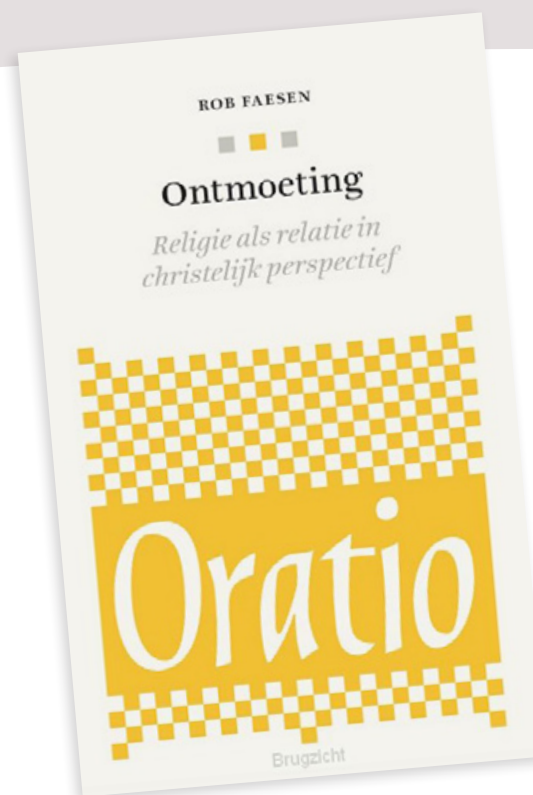
In 1989 nam hij afscheid van het CWZ. Vanaf die tijd was Johan voltijds actief in het pastorale werk. Hij deed dat achtereenvolgens in meerdere parochies in Nijmegen en omgeving; aan de tijd in Cuijk had hij de fijnste herinneringen. Johan was muzikaal, wat zich vertaalde in een dirigentschap bij meerdere koren; hij speelde orgel en was cantor. Hij besteedde veel aandacht aan de ouderen en zieken, hij had oprechte aandacht voor de problemen van de mensen en probeerde hen daarin ook te helpen. Op zijn scooter legde hij vele huisbezoeken af en bracht hij de ziekencommunie rond, waarbij hij kleine gebedsdiensten hield. Hij wist de taal te spreken die vele

gewijde pastores vergeten zijn, maar die weerklink vond bij zijn vaak wat oudere en aan meer traditionele devoties gewende mensen. Johan heeft daar veel vrienden mee gemaakt.

Hij was geestelijk adviseur van de Katholieke Bond voor Ouderen en deed mee aan hun activiteiten. Met groot animo leidde hij vele bedevaarten, vooral naar Lourdes en Banneux. Hij wist met zijn gebeden en gezangen de juiste sfeer te scheppen vanaf het moment dat de bedevaartgangers de bus of trein instapten totdat zij weer thuis kwamen. In Lourdes was hij hoteleider, organist en pastoraal assistent tegelijk. Johan woonde in Nijmegen alleen op een flat, maar onderhield nauwe contacten met zijn medebroeders, lokaal en internationaal. Ondanks het feit dat hij zich goed hield aan de maatregelen aangaande het coronavirus, vanwege zijn broze gezondheid raakte hij toch besmet. Op maandag 19 oktober werd hij opgenomen in zijn eigen CWZ ziekenhuis. Dinsdagochtend 20 oktober ontving hij de laatste Sacramenten. De rest van de dag besteedde hij aan afscheid nemen, persoonlijk of via de telefoon. Als laatste van zijn zus. 's Avonds om 22.00 uur stierf hij. 🙏

Maak kennis met Ignis
www.igniswebmagazine.nl

Religie als relatie

Mystici begrijpen is niet eenvoudig. Zij spreken en schrijven over een werkelijkheid die anders is dan de meestal beleefde en besproken werkelijkheid. De tekst blijft moeilijk toegankelijk, zeker als mystieke schrijvers een eigen taal ontwikkelen om over hun ervaring te communiceren. Ook de belezen en op dit gebied deskundige medebroeder Rob Faesen SJ ontwikkelt in zijn essay 'Ontmoeting' taal en gedachten, die op vergelijkbare wijze moeilijk blijft – misschien dat wie iets rechtstreeks ervaren heeft van Gods inwerking op de mens het beter kan verstaan. Treffend is de subtitel: 'religie als relatie'. Religie ('verbinding') is wezenlijk ontmoeting met de Ander, een onvergankelijk geluk dat reeds in dit leven ervaren wordt. Een gelukkig makende waanzin, althans daar lijkt het op. Liefde, beschrijft Faesen met veel citaten uit een breed literair spectrum, gaat over wederzijdse gehechtheid: de mens is relationeel, bedoeld om te minnen en bemind te worden. "Het lijkt me dat dit een mensvisie is die wij vandaag niet meer delen. Het lijkt erop dat relationaliteit in het hedendaagse mensbeeld veel minder fundamenteel is, bijkomstig." (p. 13). Individualiteit is

wezenlijk voor ons, terwijl mystieke auteurs individualiteit niet wezenlijk vinden, maar het 'feit' dat mijn bestaan gegeven wordt door de scheppende God. Niet het 'ik' is het diepste van de mens, maar de blijvende relatie van de scheppende God die aan het 'ik' zijn bestaan geeft.

De Transcendente is geen element in de wereld, maar is radicaal anders. Hoe kunnen wij daarmee omgaan? Het lijkt erop dat er momenteel een grote onwennigheid heerst ten opzichte van de andere. Dat lijkt bedreigend, maar het kan ook tot ontmoeting leiden. Een ontmoeting met de Andere heeft zich reëel voorgedaan in de persoon van Christus. Het goddelijke en het menselijke verenigde Hij in zichzelf zonder dat ze versmolten. Het verschil werd gerespecteerd maar maakte tegelijk de ontmoeting mogelijk, blijvend want God is in zichzelf relatie. Zo'n ontmoeting ervaart ook Maria, en met diverse kunsthistorische verwijzingen illustreert Faesen de uiterste eerbied van beiden voor elkaar.

Middel nederlandse mystieke auteurs (zoals Hadewych, Ruusbroec, Willem van Saint-Thierry) zoeken termen om in menselijke taal iets weer te geven van de ontmoeting met God. Het niet mis te verstane woord *minne* duikt op: een zijnstoestand van intieme vereniging. Relatie is hier een meer fundamentele categorie dan 'zichzelf zijn'. De mens is in wezen relatie – met de Schepper. "Vanaf het moment dat men dit opmerkt, ziet men dat deze mystieke literatuur kostbare schatten bevat, een unieke rijkdom waarin een vorm van liefde beschreven wordt, poëtisch en suggestief, een vorm van eerbiedige en totaal zelfvergeten liefde, waar wij in onze narcistische cultuur nauwelijks een besef van hebben." (p.69)

Geliefden die het Hooglied lezen zijn doorgaans verbaasd dat dit (ook) in de Bijbel staat. Zelden wordt godsdienst nog als vindplaats van intimiteit gezien. Het essay van Rob Faesen kan helpen om deze geheimen te ontraadselen, maar enige eruditie is wel vereist.

Ben Frie SJ

Rob Faesen, *Ontmoeting; religie als relatie in christelijk perspectief*, Sijbbolet Amsterdam 2020, 88 p, € 17,99. ISBN 978 94 9111 049 8 NUR 700

Bewoners van de gemeenschap Pierre Favre in Leuven

Een nieuw thuis

Een verstandig iemand bouwt zijn huis op een rots, op een vaste fundering (cf. Mt. 7,24). Voor mij is rots Christus, een van de weinige constanten in mijn jezuïetenleven. In de afgelopen paar jaar heb ik verschillende gemeenschappen in meerdere landen gewoond. Ik ben begonnen in Birmingham, daarna heb ik mogen leven en studeren in New York, Toronto, Beirut, en Amman. Inmiddels ben ik aangekomen in onze nieuwe jezuïetencommuniteit te Leuven. Elke stad, elke gemeenschap, had zo haar eigen uitdagingen: hetzij de taal, de cultuur, en dergelijke. Het is was elke keer weer wennen aan een nieuwe omgeving. Deze uitdagingen van het constante verhuizen en inburgeren, dat eigen is aan het jezuïetenleven, vielen daarentegen in het niet bij onze gedeelde vaste fundering. Namelijk, ons gedeeld samenleven vanuit de Ignatiaanse traditie en vanuit onze geloften van armoede, kuisheid, en gehoorzaamheid. Maar vooral vanuit onze persoonlijke band met Jezus, de Christus.

Het internationale leven met medejesuïeten is bijzonder verrijkend geweest voor mij. Het heeft mij in wezen losgerukt van een vorm van benauwd denken en heeft mij mogen doen inzien hoe verrassend en hoe verschillend God met mensen omgaat. Het mooie, en ook het uitdagende, van gemeenschapsleven is nu precies het mogen ervaren van de ander en hoe hij omgaat met de uitnodiging van God in zijn leven. Dat klinkt misschien wat vaag, maar om het concreet te stellen: In Toronto woonde ik samen

met een Indische medebroeder, iemand waarmee ik cultureel gezien toch sterke verschillen had. Wat hij normaal vond, vond ik vreemd en omgekeerd. Toch konden we een vriendschap opbouwen, die dat vreemde oversteeg omdat ons allebei geënt wisten in onze roeping als jezuïet.

Nu ben ik in een nieuwe fase terechtgekomen en ben ik een paar maanden geleden naar Leuven verhuisd om hier een jaar theologie te studeren. Ook hier is de gemeenschap internationaal, naast mensen uit Nederland en Vlaanderen wonen hier jezuïeten uit Spanje, India, en Nigeria. Voor mij persoonlijk komt hier ook nog een interessante uitdaging om de hoek kijken. Het is nu de eerste keer in zes jaar tijd, eigenlijk sinds ik jezuïet geworden ben, dat ik een wat langere tijd in onze eigen regio mag vertoeven. Maar ook dat ik nu als Nederlander in Vlaanderen mag wonen, wat toch een ander land is met een andere culturele achtergrond en waarden. Het gebouw waar we nu wonen is heel recent gerenoveerd en benadrukt het belang dat de jezuïeten stellen aan hun aanwezigheid in Leuven. We hopen hier vooral op intellectueel, sociaal, en spiritueel gebied te kunnen werken en ons nieuwe huis is daar een reflectie van. Belangrijker nog is dat jezuïeten durven investeren in de toekomst, het renoveren van een oud huis bevestigt dat. Maar stenen leven niet, het is de concrete gemeenschap hier, die een getuige mag zijn van Ignatius en de katholieke kerk te Leuven.

Mark Logtenberg SJ

TERUGBLIK

Begin van je vooruitblik

Ignatiaanse retraite

27-30 december 2020

Wil je in deze vaak hectische periode tijd maken om terug te blikken op het voorbije jaar of op een voorbije periode? Wil je graag met hoofd én hart kijken en luisteren naar wat wezenlijk is in je leven?

Laat je inspireren door Ignatius van Loyola en durf te vertrouwen dat je door deze Geestelijke Oefeningen tot goede keuzes komt op de weg die na Nieuwjaar voor je ligt.

Dit programma loopt volgens hetzelfde concept als vorig jaar, maar zaken zoals de inleidingen door de begeleiders en de keuze van Bijbelteksten is nieuw.

PRAKTISCH

Data: zondag 27 (10.00 u.) tot woensdag 30 december (16.00 u.) 2020

Begeleiders:

Hilde Van Linden, medewerker Platform ignatiaanse spiritualiteit Amsterdam

Hilde Pex, begeleider Geestelijke Oefeningen

Informatie:

<https://www.oudeabdij.be/terugblik-retraite.html>

FAMILIEDAGEN

12-14 februari 2021

Verlang je naar bezinning, maar kom je er met de kinderen niet aan toe? Ben je op zoek naar andere gelovige gezinnen om ervaringen uit te wisselen? Willen je kinderen ook wel eens andere kinderen ontmoeten die geloven? Dan zijn de familiedagen iets voor jou!

PRAKTISCH

Begeleiding:

Marc Desmet SJ, Walter Fabri SJ, Rita Loyens, Ann Van Assche, Miriam van Beek en een ploeg enthousiaste jongerenbegeleiders.

We maken er een corona-proof vakantie van!

Informatie:

<https://www.oudeabdij.be/familiedagen.html>

AVONTUUR VAN DE STILTE - deel 2

Een weekend van stilte en meditatie
Verdieping in ignatiaanse spiritualiteit

19-21 februari 2021

Kijk je uit naar een weekend stilte en rust? Wil je tijd en aandacht maken voor de diepere kern van je leven? Ga een persoonlijk avontuur aan, samen met anderen!

Doelgroep: jongvolwassenen en volwassenen

Begeleiding: (onder voorbehoud)

Nikolaas Sintobin SJ, internetpastor bij het Platform ignatiaanse spiritualiteit Amsterdam
Hilde Van Linden, medewerker Platform ignatiaanse spiritualiteit Amsterdam.

Data:

Van vrijdag 19 februari om 19.30 uur (we voorzien geen avondmaal)
tot zondag 21 februari om 14 uur (na het middageten) 2021

Informatie:

https://www.oudeabdij.be/avontuur_2.html

Het internationale leven met medejezuïeten is bijzonder verrijkend geweest voor mij. Het heeft mij in wezen losgerukt van een vorm van benauwd denken en heeft mij doen inzien hoe verrassend en hoe verschillend God met mensen omgaat. In Toronto woonde ik samen met een Indische medebroeder. Wat hij normaal vond, vond ik vreemd en omgekeerd. Toch konden we een vriendschap opbouwen, die dat vreemde oversteeg omdat we ons allebei geënt wisten in onze roeping als jezuïet.

Mark Logtenberg SJ

Jezuïeten is een uitgave van de regio *European Low Countries* van de Sociëteit van Jezus.

Het verschijnt viermaal per jaar en is bedoeld voor familieleden, vrienden, weldoeners en geïnteresseerden. Het blad is in principe gratis. Giften zijn altijd welkom, meer informatie hierover op pag. 2.